

**En ny statistik över hushållens tillgångar och skulder (SOU 2022:51)
(Fi2022/03071)**

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Integritet och regelbörda vägda mot statistikfördelar

Det är framför allt två aspekter som enligt fakultetsnämndens mening framstår som bekymmersamma. Den *första* och huvudsakliga aspekten är hur frågor om personlig integritet och nyttan av att samla in det som i utredningen kallas mikrodata har vägts mot varandra. Enligt nämndens mening läggs alltför stor vikt vid möjliga fördelar, medan behovet av att skydda den personliga integriteten väger ganska lätt. Den *andra* aspekten är de långtgående skyldigheter som läggs på ett stort antal privata aktörer att lämna in information. Enligt nämndens mening finns det anledning att begränsa antalet uppgiftslämnare både vad gäller hur ofta uppgifter skall sammanställas och lämnas och vilka som åläggs att lämna uppgifter. Den grundläggande invändningen rör alltså även i detta fall hur värdet av att få in data vägts mot ett annat intresse, i detta fall ytterligare en uppgift bland många som läggs på företag att tillhandahålla uppgifter och information.

Överskudsättning som exempel på bristande viktning av hänsyn

I utredningen anförs många skäl för att samla in mikrodata, alltså data på individnivå som avser förhållanden för enskilda individer och hushåll. Även om motargument anförs, väger de nästan genomgående lättare än de *potentiella* fördelar som insamlingen kunde ge. Det är påfallande att fördelarna nästan genomgående beskrivs i form av *möjlig* nytta, alltså att det skulle kunna leda till bättre prognoser och liknande uttryck, och endast sällan visas i betänkandet att *verklig* nytta skulle kunna uppnås. Det är nu säkerligen så, att det finns fördelar med att samla in individuella mikrodata, men eftersom det alltid finns en fara sedd ur den personliga integritetens synvinkel att sådan information samlas in, måste nytta och fara vägas tydligt. Enligt nämndens uppfattning är inte detta alltid fallet. Som exempel kan fördelarna som insamling av mikrodata för att förhindra eller motverka överskudsättning användas.

Målet att motverka överskuldsättning har legat fast länge och exempelvis under arbetet med den nu gällande skuldsaneringslagen var detta ett tydligt tema. I avsnitt 3.5 på s. 69-71 i betänkandet, där frågan om överskuldsättning och mikrodata behandlas, framstår det som att insamlandet av mikrodata skulle utgöra en stor fördel i detta arbete. Erfarenheten visar dock att det inte är bristen på sådana data som utgör problemet, utan att krediter lämnas utan ordentlig kreditprövning, att den som får betalningsproblem har svårt att få hjälp för att komma tillrätta med situationen, trots att kommunerna har en skyldighet att ha budget- och skuldrådgivning, att vägen till att beviljas skuldsanering ofta är alltför lång och stödet under processen brister och att de allmänna kunskaperna i hushållsekonomi generellt är svaga. Detta är välkända problem som har varit föremål för otaliga analyser, både i tidigare betänkanden, pågående utredningar och i vetenskapliga framställningar. Det är svårt att se hur insamlingen av mikrodata skulle bidra till att lösa dessa välkända problem. Argumentet att mikrodata behövs för att kunna göra bättre prognoser för att motverka risken för överskuldsättning framstår inte som hållbart mot bakgrund av dessa kända faktorer. När insamlingen av data därtill så tydligt står i strid med grundläggande värden som den personliga integriteten, är det svårt att instämma i bedömningen att så omfattande insamling av information om individers förmögenhetsförhållanden skulle vara nödvändig för att bidra till problemens lösning.

När det gäller frågan om åtgärder mot överskuldsättning pågår dessutom parallellt en statlig utredning där en av uppgifterna är att ta ställning till om ett nationellt skuldregister bör införas. Enligt tilläggsdirektiv skall detta uppdrag redovisas den 29 juni i år. Det finns alltså andra utredningar som arbetar med mycket närliggande frågor och där det framstår som om en hel del av den information som skulle samlas in enligt förslaget i betänkandet SOU 2022:51 dubbleras. Det är enligt nämndens uppfattning tydligt att dessa förslag sedda tillsammans förstärker hoten mot den personliga integriteten.

I betänkandet diskuteras frågor om personlig integritet i avsnitt 5.3 på s. 130-137. I betänkandet konstateras att det inte råder något tvivel om att förslaget innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten. De skäl som anges för att insamlingen av mikrodata skulle vara »godtagbara i ett demokratiskt samhälle« övertygar emellertid inte. Det huvudsakliga skälet till att insamlingen skulle vara godtagbar är att uppgifterna kommer att beläggas med sekretess av visst slag och att uppgifter inte får lämnas ut annat än enligt givna regler. Med en sådan motivering kan data om vad som helst hämtas in. Den omständigheten att uppgifterna blir sekretessbelagda är inte lösningen på detta, utan en noggrann avvägning måste göras om data av visst slag alls skall hämtas in och sammanställas. I avsnittet lämnas redogörelser för reglerna om skyddet för den personliga integriteten, men varför den inte hotas framgår sällan.

Sammanfattande synpunkter

Ytterst måste förslag där information om enskilda samlas på det sätt som föreslås i betänkande noga vägas mot väntade konkreta och samhälleligt önskvärda fördelar. Potentiell nytta är inte nog och det måste vara lagstiftarens sak att redovisa konkret och inte bara möjlig nytta. Viktningar av hänsyn är ofta en grannliga uppgift och det hade varit möjligt att gå igenom fler delar av betänkandet än det om överskudsättning och anföra synpunkter på flera ställen. Det genomgående temat är dock enligt fakultetsnämndens mening att den personliga integriteten värderats för lågt medan möjliga fördelar överskattats. Det är också tydligt att skyldigheten att lämna information på det sätt som föreslås i betänkandet kan komma att bli mycket betungande, utan att verkliga fördelar med att samla informationen i denna omfattning visats.

Fakultetsnämnden har denna gång avstått från att framföra synpunkter på de konkreta lagförslagen, eftersom dessa framstår som i grunden tekniskt välkonstruerade. Det är istället de bakomliggande skälen till att ändringarna föreslås som oroar. Det är framför allt viktningen av skyddet för personlig integritet mot fördelar med att insamla data om individer och hushåll som ger upphov till frågor som enligt nämndens uppfattning inte besvaras på ett tillfredsställande sätt i betänkandet. Enligt nämndens uppfattning bör samtliga förslag övervägas på nytt och därvid större vikt läggas vid frågor som rör den personliga integriteten.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Torbjörn Ingvarsson. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer